

Секція: Педагогічні науки

Чернишова А.М.
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
мистецьких дисциплін і методик навчання
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

**Естетичне виховання учнів засобами танцю у педагогічній спадщині
В.О.Сухомлинського**

Зміни, що відбуваються в соціально-економічній, політичній та культурній сферах України, актуалізують проблему всебічного гармонійного розвитку дитини. У її вирішенні суттєве місце належить питанням, пов'язаним із залученням підростаючого покоління до естетичного досвіду людства, освоєння й використання естетичних цінностей, активної художньо-творчої діяльності. Саме тому важливого значення набуває процес естетичного виховання дітей і молоді.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, у Державній комплексній програмі естетичного виховання зазначається, що саме в системі освіти цілеспрямовано, послідовно й ефективно здійснюється естетичне виховання дитини, яка здатна сприймати, розуміти та використовувати художньо-естетичні цінності в житті та мистецтві [2; 3]. Тож сучасна школа спрямовує свої зусилля на те, щоб забезпечити належним чином процес естетичного виховання учнівської молоді, створити педагогічні умови, які б сприяли підвищенню рівня її естетичної вихованості. Важливим засобом реалізації поставленого завдання є залучення підростаючого покоління до хореографічного мистецтва.

Одним з найвідоміших представників такого підходу до виховання учнів є український педагог-новатор В.О. Сухомлинський. Саме його педагогічні праці про естетичне виховання учнів є незамінними помічниками для сучасних шкіл, для педагогічної співпраці вчителів та дітей.

Спадщину В.О. Сухомлинського досліджували дуже багато науковців. Естетичне виховання учнів вивчали Н. Калініченко, Г. Шевченко. Гуманізм педагогіки досліджували В. Іфферт, Бі Шуджі, О. Проскура, С. Стефанюк. Вплив природи на особистість вихованців вивчали С. Мельничук, В. Бутенко. На мистецтві виховання словом наголошували М. Вашуленко, В. Перепелиця, М. Мамчур.

Отже, проблема вивчення педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського охоплює широкий спектр питань. Проте ідеї В.О. Сухомлинського щодо естетичного виховання учнів засобами танцю недостатньо вивчені і потребують всебічного комплексного дослідження.

Мета статті – розкрити погляди В.О. Сухомлинського на естетичне виховання учнів засобами хореографічного мистецтва.

"Лікування красою – так можна назвати одну з граней моєї педагогічної системи", – писав В.О. Сухомлинський [4, с. 306].

Він підкреслював необхідність навчити дітей бачити, милуватися, розуміти, любити і цінувати красу природи, красу людини та її вчинків, красу творів мистецтва, слухати і чути чудову музику життя.

В.О.Сухомлинський наголошував на необхідності системного підходу до естетичного виховання школярів, постійного ускладнення завдань, змісту, форм і методів відповідно до віку учнів та рівня їх естетичного розвитку:

- від сприйняття краси природи – до складання казок віршів, творів-мініатюр, створення етюдів;
- від сприйняття творів мистецтва – до їх глибокого аналізу;
- від простих спостережень – до активної творчої діяльності, стимулювання прагнення жити і творити за законами краси [4, с. 37].

На його думку: "Найважливіше завдання естетичного виховання – навчити дитину бачити в красі навколишнього світу духовне благородство, доброту, сердечність і на основі цього утверджувати прекрасне в собі..." [5, с. 296].

Це звучить як настанова для поколінь майбутніх освітян та виокремлює пріоритетні завдання сьогодення: розвиток художньо-естетичного сприймання,

асоціативно-образного мислення, уяви, фантазії, інтуїції, художнього смаку, відчуття характеру, темпу і форми музично-хореографічних композицій, здатності отримувати естетичну насолоду від творів хореографічного мистецтва.

З перших днів занять у хореографічному колективі дитина занурюється в атмосферу вдумливого піклування про естетичне виховання. Допомагає "нянчити естетичне чуття дитини" хореографічне мистецтво, танок.

Танець – одна з найважливіших форм вираження людських почуттів. З глибокої давнини, поряд з іншими видами мистецтва, він займає велике місце у культурі й житті кожного народу.

Танець виступає засобом духовного освоєння дійсності, пізнання прекрасного, залучення підростаючого покоління до скарбниці народної творчості. Метою хореографічної роботи і є виховання в учнів важливих духовних якостей. Важливо пам'ятати, що танець як мистецька дія не може бути безідейним, бо він, як і інші види мистецтва, сприяє формуванню світогляду [1, с. 21].

Створюючи танці, важливо не прагнути відразу практично втілити свої задуми у відповідну танцювальну форму. Насамперед необхідно вирішити питання його сюжету, ідейної спрямованості. Якщо створюється народний танець, потрібно зберегти його народний колорит і в той же час підібрати такі форми та елементи рухів, які доступні для виконання дітьми. Народний танець, створений в поєднанні з елементами гри, прикрашає його і зацікавлює гуртківців. Визначивши сюжет і характер танцю, добираємо музичний супровід, ретельно працюємо над особливостями рухів, які залежать від традицій і звичаїв народів світу, їх географічного розташування, історичних подій. Інколи вдало поєднується народне слово, пісня й танець [6].

Вивчаючи з дітьми танцювальні рухи, пам'ятаємо настанови В. Сухомлинського: "Передусім дбайте про те, щоб рука стала для підлітка тонким, віртуозним інструментом праці, зв'язаним тисячами ниток з мозком. Свідоме і вмале керування рухами свого тіла починається з керування рукою, із

зворотного впливу руки на мозок, завдяки якому виробляється пластичність, чутливість, взаємодія систем: рука – мозок, тіло – мозок, праця – мозок" [4, с. 368].

Важливо не захопитися "танцювальністю" своїх вихованців, їх здібностями і вміннями, необхідно враховувати їх вікові особливості. Діти, наслідуючи танці дорослих, справляють неприємне враження – зникає дитяча непосредність, життєрадісність.

Естетичному вихованню дітей, розвитку їх обдарувань й талантів сприяють творчі імпровізації, створення танцювальних комбінацій, етюдів. Робота над етюдами розпочинається з простих завдань. Спочатку діти повинні навчитися бачити, милуватися, розуміти красу людини, її тіла, рухів, слухати і чути чудову музику. Можна, взявши за основу музичний твір чи пісню, розкрити зміст етюдів, обговорити ряд танцювальних рухів, запропонувати вихованцям придумати сюжет та імпровізувати танець. Це дозволить їм проявити здібності, творчу фантазію. Важливо, щоб танець не був "штучним", "фальшивим", а відповідав змісту музичного твору [6].

"Музика – уява – фантазія – казка – творчість – така доріжка, йдучи якою, дитина розвиває свої духовні сили", – наголошує В. Сухомлинський [5, с.66].

Використовуючи досвід талановитого педагога, на заняттях хореографії слухаємо музичні твори, аналізуємо їх характер. А після цього діти вчаться ходити, як клишоногий ведмідь або хитра лисиця; стрибати, як веселі горобчики; намагаються передати спів солов'я, політ бджілки, подих вітру і гордість маленьких українців.

Особливе місце в естетичному вихованні школярів займає спільна творчість батьків і дітей. Основна мета такої роботи – зблизити покоління, зміцнити дитячо-батьківські стосунки і, звичайно, посилити батьківський авторитет.

В.О.Сухомлинський наголошував: "Піднімайте себе в очах своїх дітей тим, що діти бачитимуть: вищим сенсом вашого життя є засів того зерна, з якого виростає буйна парость людського щастя" [5, с.159].

У розв'язанні цього педагогічного завдання допомагає, наприклад, проект "Танцюю для мами", метою якого є виховання поваги до матері, формування почуття вдячності, доброти, милосердя.

Таким чином, ознайомлюючи дітей з танцем, педагог розв'язує наступні завдання:

- виховання гуманістичних якостей, естетичних поглядів та смаків, любові до танцю і усього прекрасного, вироблення умінь примножувати культурно-мистецьке надбання українського народу та народів світу;
- утвердження здорового способу життя, повноцінного фізичного розвитку особистості, гармонії тіла і духа;
- формування гармонійно розвиненої, духовно збагаченої особистості;
- розширення загального кругозору дитини;
- формування інтересів до хореографічного мистецтва, виявлення і розвиток творчих здібностей та нахилів;
- виховання любові до праці та самовдосконалення.

Література:

1. Верховинець В.М. Теорія українського народного танцю. К. : Музична Україна, 1990. 150 с.
2. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. *Освіта*. 1996. 7 серпня.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. К. : Шкільний світ, 2001.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5 т. Т. 3. К. : Рад. школа, 1976. 670 с.
5. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. К. : Радянська школа, 1978. 263 с.
6. Чернишова А.М. Український народний танець як засіб відродження національної культури. *Педагогічний дискурс: зб. наук. праць* / гол. ред. І. М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА, 2012. Вип. 13. С. 399-402.

Міжнародний центр наукових досліджень до 20 квітня розсилка